

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Υπεύθυνοι καθηγητές: Β. Δ. Αναγνωστόπουλος
Τ. Τσιλιμένη

Επιμέλεια: Γιακουμίδα Ελευθερία
Δούλου Μαργαρίτα

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Μικρές Ιστορίες: Η σημασία της εικονογράφησης και της αφήγησης.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2000 - 2001

αρ. εισ. Π.Α.Π.

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 1643/1
Ημερ. Εισ.: 04-07-2001
Δωρεά:
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΠΠΕ
2001
ΓΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

❖ Πρόλογος.....	σελ. 1 – 1
❖ Εισαγωγή.....	σελ. 2 – 3

Α' ΜΕΡΟΣ

❖ Κεφάλαιο Πρώτο

A1. Οι Μικρές Ιστορίες ως είδος της παιδικής λογοτεχνίας....	σελ. 5 – 6
A2. Βασικά χαρακτηριστικά και ιδιότητες των Μ. Ιστοριών	σελ 7 – 9
A3. Σκοποί που εξυπηρετούν οι Μικρές Ιστορίες.....	σελ.10 –11
-Παραπομπές.....	σελ 12 – 12

❖ Κεφάλαιο Δεύτερο

B1. Η σημασία της εικόνας στην ανάπτυξη της φαντασίας Του παιδιού.....	σελ.13 – 19
- Παραπομπές.....	σελ. 20 –20

❖ Κεφάλαιο Τρίτο

Γ1. Αφήγηση Μικρών Ιστοριών στο Νηπιαγωγείο.....	σελ.21 – 24
-Παραπομπές.....	σελ.24 – 24

❖ Κεφάλαιο Τέταρτο

Δ1. Δραστηριότητες που οργανώνονται μετά την αφήγηση....	σελ.25 – 30
Δ2. Μικρή Ιστορία.....	σελ.31
- Παραπομπές.....	σελ.32 – 32

Β' ΜΕΡΟΣ

❖ Κεφάλαιο Πρώτο

Εισαγωγή.....	σελ.34 – 34
A1. Στόχοι έρευνας – υποθέσεις έρευνας.....	σελ.34 – 35
A2. Ερωτηματολόγιο.....	σελ.36 – 39
A3. Αποτελέσματα έρευνας.....	σελ.40 – 47
-Συμπεράσματα.....	σελ.48 – 49
-Επίλογος.....	σελ.51 – 51
-Βιβλιογραφία.....	σελ.52 – 53

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παιδική λογοτεχνία, λέγεται από πολλούς, ότι γνώρισε άνθιση τη δεκαετία 1970- 80. Ένα είδος της παιδικής λογοτεχνίας είναι και οι Μικρές Ιστορίες, κείμενα με ιδιαίτερη παιδικότητα, που απευθύνονται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Οι Μικρές Ιστορίες διαμορφώθηκαν και εξελίχθηκαν μέσω ιδιαίτερα των ετήσιων διαγωνισμών της Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς, η οποία ανέδειξε ταλαντούχους συγγραφείς που θέλησαν να ασχοληθούν με τα προβλήματα και την καθημερινότητα των μικρών παιδιών. Σήμερα, όλο και περισσότερες Μικρές Ιστορίες εκδίδονται και εμπλουτίζουν την παιδική βιβλιοθήκη.

Προκειμένου να συλλέξουμε περισσότερες πληροφορίες για τις Μικρές Ιστορίες, απευθυνθήκαμε στους καθηγητές μας, κ. Β.Δ. Αναγνωστόπουλο και κ. Τ. Τσιλιμένη, που η βοήθειά τους στάθηκε πολύτιμη για την ολοκλήρωση της εργασίας και γι αυτό το λόγο τους ευχαριστούμε. Μας συνέστησαν την ανάλογη βιβλιογραφία και μας καθοδήγησαν στον τρόπο γραφής της εργασίας και στην διεξαγωγή της έρευνας.

Η εκπόνηση αυτής της εργασίας ήταν σημαντική για μας, γιατί πιστεύουμε ότι, ως μελλοντικοί παιδαγωγοί, είναι καλό να γνωρίζουμε για την παιδική λογοτεχνία και δη για τις Μικρές Ιστορίες, οι οποίες συνεχώς διευρύνουν το κοινό τους.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παιδική λογοτεχνία αποτελεί βασικό μέρος της λογοτεχνίας με το οποίο ασχολήθηκαν πολλοί. Εμείς αποφασίσαμε να εξετάσουμε βιβλία με Μικρές Ιστορίες που καταλαμβάνουν ένα μέρος της παιδικής λογοτεχνίας. Για την καλύτερη συγκρότηση του θέματός μας, διαχωρίσαμε την εργασία μας στο θεωρητικό και στο πρακτικό μέρος, που το καθένα από αυτά περιλαμβάνει ορισμένα κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους, γίνεται λόγος για τα βιβλία με Μικρές Ιστορίες, που είναι ένα είδος της παιδικής λογοτεχνίας, τα βασικά χαρακτηριστικά και τις ιδιότητες αυτών, καθώς επίσης, τους σκοπούς και τους στόχους που εξυπηρετούν αυτές.

Το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται σε ένα συγκεκριμένο χαρακτηριστικό που είναι η εικόνα και η σημασία αυτής στην ανάπτυξη φαντασίας των παιδιών της προσχολικής ηλικίας.

Στο τρίτο κεφάλαιο, υπογραμμίζεται η αξία της αφήγησης των Μικρών Ιστοριών στα Νηπιαγωγεία. Ειδικότερα, επισημαίνονται οι μορφές της αφήγησης. Είναι πολύ σημαντική η μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί κατά την έναρξη της αφήγησης αλλά και ο τρόπος παρουσίασης της ιστορίας κατά τη διάρκειά της, προκειμένου να προσελκύσει το ενδιαφέρον των παιδιών.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, προτείνονται δραστηριότητες που μπορούν να οργανωθούν με την ολοκλήρωση της αφήγησης. Οι δραστηριότητες αυτές συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση της ιστορίας.

Και στο τέλος του θεωρητικού μέρους, παραθέτουμε μια Μικρή Ιστορία.

Το πρακτικό μέρος έχει ερευνητικό χαρακτήρα και περιλαμβάνει τους στόχους, τις υποθέσεις, τα ερωτηματολόγια, τα αποτελέσματα καθώς και τα συμπεράσματα της έρευνας.

Η πρώτη ενότητα του πρακτικού μέρους είναι σχετική με τους στόχους και τις υποθέσεις που θέσαμε προκειμένου να ξεκινήσουμε την έρευνα.

Η δεύτερη ενότητα αναφέρεται στο ερωτηματολόγιο στο οποίο διατυπώθηκαν ερωτήσεις που κλήθηκαν να απαντήσουν οι Νηπιαγωγοί και έχουν σχέση με τη χρησιμοποίηση ή όχι των βιβλίων με Μικρές Ιστορίες, τα χαρακτηριστικά αυτών και τις μεθόδους αφήγησης.

Η Τρίτη ενότητα εμπεριέχει τα αποτελέσματα της έρευνας. Στα αποτελέσματα παρατίθενται πίνακες με στατιστικά στοιχεία ανάλογα με τις απαντήσεις των Νηπιαγωγών και δικές μας παρατηρήσεις σύμφωνα μ' αυτά τα στοιχεία.

Το πρακτικό μέρος ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα στα οποία καταλήξαμε ύστερα από την καταγραφή και μελέτη των παραπάνω στοιχείων.

Α΄ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Α1. Οι Μικρές Ιστορίες ως είδος της παιδικής λογοτεχνίας

Παρόλο που τα μέσα επικοινωνίας έχουν κατακτήσει στις μέρες μας μια σημαντική θέση, το έντυπο και ειδικότερα το βιβλίο, εξακολουθεί να παίζει αποφασιστικό ρόλο στη διάδοση των ιδεών του ανθρώπου. Προς αυτή την κατεύθυνση συνέβαλε και η Λογοτεχνία η οποία είναι «η τέχνη του λόγου, είναι η καλλιτεχνική δημιουργία που βασίζεται στον έντεχνο λόγο και έχει δική της αυτονομία, δική της αυτοτέλεια»¹. Μέρος της λογοτεχνίας είναι η παιδική λογοτεχνία. «Με τον όρο παιδική λογοτεχνία εννοούμε κυρίως τα αισθητικώς δικαιωμένα λογοτεχνήματα των ωρίμων που απευθύνονται στο παιδί. Δεν αποκλείουμε, βέβαια, έργα παιδιών και εφήβων»².

Γενικότερα, «η παιδική λογοτεχνία διακρίνεται σε προφορική και γραπτή. Η προφορική περιορίζεται στις απλές αφηγήσεις και τα λαϊκά παιχνίδια και τραγούδια. Η γραπτή περιλαμβάνει λογοτεχνικά έργα των ωρίμων, ειδικά γραμμένα για παιδιά. Στη γραπτή παιδική λογοτεχνία συμπεριλαμβάνονται επίσης: καταξιωμένα λογοτεχνήματα γραμμένα από παιδιά κι εφήβους. Έργα από την ελληνική και διεθνή λογοτεχνική κληρονομιά (λαϊκές παραδόσεις, τα ομηρικά έπη, οι Χίλιες και μια νύχτες, Μεσαιωνικές Ιστορίες κ.α), καθώς και έργα που αγαπούν όλα τα παιδιά του κόσμου, παρότι δεν γράφτηκαν ειδικά γι αυτά»³.

Στη διάδοση της παιδικής λογοτεχνίας (προφορικής και γραπτής) σημαντικό ρόλο έπαιξε η Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά. Η Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά⁴ ιδρύθηκε το 1955, η δράση της, ωστόσο, ουσιαστικά αρχίζει το 1958. Τα μέλη της επιδίωκαν να ελληνοποιήσουν το παιδικό βιβλίο, με σκοπό να παρουσιάζονται τα

στοιχεία που συνθέτουν την ελληνική ταυτότητα, να διακρίνεται για τη λογοτεχνική του ποιότητα, να είναι γραμμένο στη δημοτική και να εκφράζει αισιόδοξα μηνύματα για τη ζωή.

Για την επίτευξη των παραπάνω επιδιώξεων, η Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά προκήρυττε κάθε χρόνο διαγωνισμούς για την συγγραφή παιδικών βιβλίων. Το 1970⁵ προκυρήχθηκε διαγωνισμός στον οποίο υπάρχει κι ένα νέο βραβείο. Στην προκήρυξη διαβάζουμε: «Δ΄ Βραβείον Σταύρου Ζύγουρα εις μνήμην Ερμιόνης Αδαμαντιάδου δρχ. 8.000». Θέμα: «Σύντομες Ιστορίες για μικρά παιδιά». Αργότερα, χρησιμοποιείται ο όρος «Μικρές Ιστορίες για μικρά παιδιά».

Συγκεκριμένα, οι Μικρές Ιστορίες είναι πραγματικές ιστορίες κι όχι φανταστικές που απευθύνονται σε παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας. Ο τόπος κι ο χρόνος σ' αυτές τις ιστορίες είναι καθορισμένος. Τα θέματα είναι σχετικά με το γνώριμό τους περιβάλλον, τις σκανταλιές και τις επιθυμίες των παιδιών αυτής της ηλικίας.

Οι ιστορίες αυτές, ως επί το πλείστον, δεν προσφέρουν ηθικά διδάγματα στα παιδιά, παρόλα αυτά, όμως, δίνουν πρότυπα στα παιδιά. Τα παιδιά ταυτίζονται με τους ήρωες των Μικρών Ιστοριών και μ' αυτό τον τρόπο ικανοποιείται η ανάγκη τους να έχουν πρότυπα.

Α2. Βασικά χαρακτηριστικά⁶ και ιδιότητες των Μικρών Ιστοριών.

Η Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά, όπως προαναφέρθηκε, έπαιξε σημαντικό ρόλο στη διάδοση των Μικρών Ιστοριών. Ο ρόλος της, όμως, στάθηκε σημαντικός και για έναν άλλο λόγο. Η Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά κατόρθωσε να οριοθετήσει και να συγκεκριμενοποιήσει τα βασικά χαρακτηριστικά και τις ιδιότητες των Μικρών Ιστοριών. Πριν γίνει ανάλυση των χαρακτηριστικών, καλό είναι να διευκρινιστεί τι εννοούμε με τον όρο Μικρές Ιστορίες.

Με τον όρο, λοιπόν, Μικρές Ιστορίες, σύμφωνα με τον Β.Δ. Αναγνωστόπουλο, εννοούμε: «Λογοτεχνικές ρεαλιστικές διηγήσεις με θέματα το γύρω περιβάλλον, τις ανάγκες, τα προβλήματα και τα όνειρα των μικρών παιδιών»⁷.

Τα χαρακτηριστικά και οι ιδιότητες των Μικρών Ιστοριών, που μορφοποίησε η Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά και που αποτελούν απαραίτητα στοιχεία στην κατανόηση του ευρύτερου όρου των Μικρών Ιστοριών, έχουν σχέση με α) την έκταση, β) τη γλώσσα, γ) τη θεματολογία, δ) τους στόχους, ε) τα αφηγηματικά πρόσωπα, στ) το χώρο και το χρόνο.

Α. Έκταση

Η έκταση είναι ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά των Μικρών Ιστοριών. Αυτό που χαρακτηρίζει την έκταση είναι η συντομία. Κι αυτό γιατί απευθύνεται σ' ένα κοινό πολύ μικρό, που, όπως ξέρουμε, η προσοχή τους αποσπάται εύκολα. Οι Μικρές Ιστορίες είναι τόσο

σύντομες, ώστε να καλύψουν τα ενδιαφέροντα, τα θέματα και να δώσουν γνώσεις, στα παιδιά χωρίς να τα κουράζουν.

B. Γλώσσα

Η γλώσσα στην οποία γράφονται οι Μικρές Ιστορίες, είναι συνυφασμένη με το λεξιλόγιο των παιδιών. Κι αυτό σημαίνει ότι είναι απλή, χωρίς σύνθετους όρους. Περιγράφονται καταστάσεις με λέξεις που τους είναι οικείες και τεκμηριώνεται οτιδήποτε γράφεται, για να γίνεται κατανοητό στα παιδιά αυτής της ηλικίας.

Γ. Θεματολογία

Τα θέματα που αναπτύσσονται στις Μικρές Ιστορίες είναι τέτοια, ώστε να προκαλούν το ενδιαφέρον των παιδιών. Γι αυτό το λόγο, συνήθως, οι ιστορίες είναι σχετικές με τις επιθυμίες, τα προβλήματα, τα βιώματα, τους στόχους των πολύ μικρών παιδιών. Οι Μικρές Ιστορίες με την θεματολογία τους διευρύνουν και τις γνώσεις των παιδιών. Για την κάλυψη όλων των θεμάτων συναντάμε ιστορίες που έχουν σχέση με την αγάπη, τη φιλία, την ειρήνη, τον πολιτισμό διαφόρων χωρών, την οικολογία.

Δ. Στόχοι

Οι στόχοι των Μικρών Ιστοριών είναι να ψυχαγωγήσουν, να ενημερώσουν και, παράλληλα, να οδηγήσουν τα παιδιά σε συμπεράσματα όχι μόνο ευχάριστα αλλά και χρήσιμα. Ο χαρακτήρας τους (Μικρές Ιστορίες) δεν είναι διδακτικός αλλά περνούν μηνύματα στα παιδιά ηθικού χαρακτήρα μέσα από τα γεγονότα και τη δράση των ηρώων.

Ε. Αφηγηματικά Πρόσωπα

✓ Η συμβολικότητα είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα των παιδιών της ηλικίας αυτής και γι αυτό το λόγο χρησιμοποιούνται, ως επί το πλείστον, ήρωες – ζώα, πουλιά, έντομα, αντικείμενα που χαρίζουν ιδιαίτερη ζωντάνια στο κείμενο. ✓ Τα αφηγηματικά πρόσωπα, όμως, μπορεί να είναι η μητέρα, η γιαγιά, ο παππούς, τα παιδιά, ο αστυνόμος, ο γιατρός κ.α. ✓

Στ. Χώρος – Χρόνος

Οι έννοιες του χώρου και του χρόνου δύσκολα κατανοούνται από τα παιδιά. Ο χώρος, στον οποίο γίνεται αναφορά, συνήθως, τους είναι οικείος. Συγκεκριμένα, ο χώρος, στον οποίο διαδραματίζονται τα γεγονότα της ιστορίας, είναι το σπίτι, η γειτονιά, το χωριό, η πόλη, η εξοχή.

✓ Όσον αφορά ο χρόνος που κυριαρχεί, είναι το παρόν. ✓ Το χθες, το σήμερα, το αύριο είναι έννοιες που συγγέουν τα παιδιά.

A3. Σκοποί που εξυπηρετούν οι Μικρές Ιστορίες

Το παιδί σήμερα ζει σ' έναν κόσμο τεχνολογικής και πνευματικής εξέλιξης. Ένα μέρος της πνευματικής εξέλιξης επιτυγχάνεται με την ολοένα και περισσότερη συγγραφή βιβλίων που στοχεύουν στην ολόπλευρη καλλιέργεια της προσωπικότητας του παιδιού. Ειδικότερα, οι Μικρές Ιστορίες, που είναι και το θέμα που μας ενδιαφέρει, συμβάλλουν στην επιτέλεση του παραπάνω στόχου. Αυτό το καταφέρνουν με τους σκοπούς που θέτουν.

α. Ψυχαγωγικός σκοπός: Βασικός σκοπός τους είναι να ψυχαγωγήσουν τα παιδιά. Η ηλικία των παιδιών (3-6 ετών) είναι συνυφασμένη με τις έννοιες χαρά, ζωντάνια, διασκέδαση. Οι έννοιες αυτές περνούν μέσα από τα θέματα των κειμένων τους που έχουν σχέση με τις σκανταλιές, τα παιχνίδια, τις επιθυμίες των μικρών παιδιών.

β. Διανοητικός σκοπός: Σκοπός, όμως, των Μικρών Ιστοριών είναι να καλλιεργήσει τη φαντασία και να αυξήσει τον πλούτο των ιδεών των παιδιών. Η φαντασία καλλιεργείται από τους διαλόγους, τους μονολόγους, τις πράξεις, τις ενέργειες ζώων, φυτών, εντόμων, αντικειμένων. Το παιδί ξεφυλλίζοντας μια ιστορία, που σ' αυτήν κυριαρχούν οι διάλογοι και οι πράξεις ζώων, μεταφέρεται σ' έναν άλλο κόσμο. Τα αφηγηματικά, όμως, πρόσωπα, καθώς και τα θέματα είναι, συνήθως, παρμένα από την καθημερινή πραγματική ζωή. Γίνεται αναφορά στον παππού, στη γιαγιά, στη μαμά, στον αστυνόμο, στον πυροσβέστη. Τα θέματα που πραγματεύονται μπορεί να έχουν σχέση με τη φύση, τη συνεργασία, την προσφορά, με αποτέλεσμα να εμπλουτίζονται οι γνώσεις των παιδιών για το γύρω περιβάλλον τους και για τα πρόσωπα που επενεργούν πάνω σ' αυτό.

γ. Γλωσσικός σκοπός: Τα βιβλία με Μικρές Ιστορίες στοχεύουν στην εκμάθηση και την καλλιέργεια της μητρικής γλώσσας. Αυτά αναφέρονται σε πολύ μικρά παιδιά που το λεξιλόγιό τους δεν είναι αρκετά εμπλουτισμένο. Τα κείμενα έχουν διατυπωθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι κατανοητά από τα παιδιά. Παράλληλα, όμως, μέσα στα κείμενα μπορεί να υπάρχουν λέξεις που δεν τις έχουν ακούσει νωρίτερα τα παιδιά, με σκοπό να διευρύνουν το λεξιλόγιό τους. Οι νέες λέξεις γίνονται κατανοητές μέσα από το όλο κείμενο και τις εικόνες που παρατίθενται στις Μικρές Ιστορίες.

δ. Αισθητικός σκοπός: Το συγκεκριμένο λογοτεχνικό είδος συμβάλλει και στην ανάπτυξη της αισθητικής του παιδιού. Αυτό επιτυγχάνεται με τις φιγούρες, τα σχέδια, τα χρώματα που κυριαρχούν στις εικόνες. Το παιδί, παρατηρώντας τις εικόνες, δέχεται κάποια ερεθίσματα που στη συνέχεια θα τα αξιοποιήσει στις προσωπικές του δημιουργίες. Οι εικόνες είναι ιδιαίτερα προσεγμένες, ώστε να ταιριάζουν στο ηλικιακό και πνευματικό του επίπεδο.

ε. Ηθικός σκοπός: Εξ ίσου σημαντικός σκοπός των Μικρών Ιστοριών είναι να δημιουργήσει ηθικές προσωπικότητες. Η ηθική διδαχή δίνεται μέσα από τη δράση και τη ζωή των ηρώων. Συναντούμε ήρωες που προβληματίζονται, που παθαίνουν, που ξεπερνούν δυσκολίες, που διασκεδάζουν, που δημιουργούν. Το παιδί αντιλαμβάνεται όλες αυτές τις καταστάσεις, αναπτύσσει την κριτική του ικανότητα και αποκτά αυτογνωσία.

Παραπομπές

1. Β.Δ. Αναγνωστόπουλος – Αντ. Δελώνης, Παιδική λογοτεχνία και σχολείο, εκδόσεις Πατάκη, Α΄ έκδοση Αθήνα Σεπτέμβριος 1984, σελ. 15
2. ό.π. σελ. 17
3. Β.Δ. Αναγνωστόπουλος, Η ελληνική παιδική λογοτεχνία κατά τη μεταπολεμική περίοδο 1945-1958, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1991, σελ. 15
4. ό.π. σελ. 36
5. Τασούλα Τσιλιμένη, Μυθοπλασία και Αφήγηση Μικρών Ιστοριών, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος 1999, σελ. 8
6. ό.π. σελ. 9-10
7. ό.π. σελ. 8

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Β1. Η σημασία της εικόνας στην ανάπτυξη φαντασίας των παιδιών.

Εισαγωγή

Το παιδικό βιβλίο στην Ελλάδα γνωρίζει τα τελευταία χρόνια μια σημαντική άνθιση. Αν σκεφτεί κανείς τη φτωχή εκδοτική δραστηριότητα των πρώτων μεταπολεμικών χρόνων μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '60 που βλέπουμε μια παραγωγή βιβλίων πολύ φτωχή από Έλληνες συγγραφείς αλλά πλουσιότερη σε μεταφράσεις και διασκευές για παιδιά έργων κλασικών που, όμως, είχαν γραφτεί για μεγάλους.¹

Όσο προχωρούμε, όμως, μέσα στη δεκαετία του '60, η κατάσταση αρχίζει να καλυτερεύει. Αυτό ήταν επόμενο μια και βρισκόμασταν στην καρδιά της ανασυγκρότησης που αρχίζει να επηρεάζει και το παιδικό βιβλίο.

Οι εκδότες βελτιώνουν την ποιότητα των βιβλίων τους. Αρχίζουν να ανακαλύπτουν τους Έλληνες συγγραφείς, με αποτέλεσμα να κάνουν αισθητή την παρουσία τους και οι Έλληνες εικονογράφοι. Οι χρωματιστές εικόνες κερδίζουν συνεχώς έδαφος μέχρι να φτάσουμε στα τελευταία 20 χρόνια που παρατηρούμε μια πολύ σημαντική εικονογράφιση.

Διάκριση της εικόνας και τα στοιχεία της.

Η εικονογράφιση του παιδικού βιβλίου είναι μια πολύ σοβαρή υπόθεση. Κι αυτό γιατί η εικόνα έχει παντοδύναμη γλώσσα και παίζει βασικό ρόλο στην επιτυχία των σκοπών του βιβλίου και γενικότερα στην όλη υπόθεση αγωγής του παιδιού. Το εικονογραφημένο έντυπο, ειδικά

στις μέρες μας, λόγω της ευρείας τεχνολογικής ανάπτυξης, έχει κατακλύσει τα πάντα.

Τα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία σήμερα μπορούμε να τα διακρίνουμε² σε δύο κατηγορίες. Σ' αυτά που εκπέμπουν το μήνυμά τους μόνο με την εικόνα και σ' εκείνα που το μεταδίδουν με εικόνα και κείμενο μαζί. Στη δεύτερη αυτή κατηγορία, υπάρχουν βιβλία όπου η εικόνα παίζει απλώς ρόλο διακοσμητικό, σε άλλα που η εικόνα είναι υποτελής στο λόγο και, τέλος, σε άλλα όπου ο λόγος είναι υποταγμένος στην εικόνα.

Συγκεκριμένα στη δεύτερη περίπτωση σύμφωνα με τη Μάχη Κάνιστρα, «οι εικόνες οφείλουν να είναι υποταγμένες στο κείμενο, να το ευρύνουν ενδεχομένως αλλά να μην το καταστρέφουν και ν' αποτελούν μ' αυτό ένα ενιαίο «οπτικά» και νοηματικά σύνολο, μετέχοντας έτσι σ' ένα είδος «σύνθετης» τέχνης όπου τα ζωγραφικά στοιχεία εναρμονίζονται με τα του λόγου, η εικόνα δηλαδή με το γραπτό κείμενο. Στην περίπτωση αυτή η εικόνα λειτουργεί μέσα στο κείμενο είτε σαν επεξήγηση είτε σαν συμπλήρωμα κάνοντας κατηγορηματικότερα τα όσα λείπει το κείμενο, είτε σαν φαντασίωση προκύπτουσα από τα συμφραζόμενα όπως στην περίπτωση της εικονογράφησης ενός λογοτεχνικού βιβλίου».³

Στην Τρίτη περίπτωση, σύμφωνα με τη Μάχη Κάνιστρα, «όταν δηλαδή κυριαρχούν οι εικόνες, τότε το κείμενο είναι που υποτάσσεται στις εικόνες. Δεν είναι από μόνο του αυτοδύναμο, μια που συνήθως το μήνυμά του έχει εξ αρχής συλληφθεί με βάση την εικόνα. Ενδιαφέρουσα περίπτωση είναι το «σιωπηλό βιβλίο», όπου το κείμενο λείπει τελείως και μια σειρά από εικόνες διηγούνται μια ιστορία. Ουσιαστικά πρόκειται για παραστάσεις που ακολουθούν θεατρικούς τρόπους έκφρασης κατά τα πρότυπα της κλασικής τέχνης και «διηγούνται» έντονες χειρονομίες ή

γκριμάτσες και άλλες υπερβολές, διάφορες ιστορίες συνήθως παραμυθοειδούς τύπου». ⁴

Τα κύρια στοιχεία ⁵ της εικόνας είναι το σχέδιο, το χρώμα, η σύνθεση και η τεχνική. Ο τρόπος που όλα αυτά επιλέγονται δίνει το χαρακτήρα της εικόνας, που μπορεί να είναι επιθετική, νοσταλγική, χιουμοριστική, ρομαντική, ρεαλιστική.

Η σχέση του παιδιού με το εικονογραφημένο βιβλίο κατά την προσχολική ηλικία. ⁶

Η πρώτη επαφή του παιδιού με το εικονογραφημένο βιβλίο γίνεται ουσιαστικά, όταν είναι σε θέση να το πιάσει και να το κρατήσει, όταν δηλαδή, φτάσει στην ηλικία των 6-9 μηνών.

Βέβαια, το παιδί σ' αυτή την ηλικία χρησιμοποιεί εντελώς «λάθος» το βιβλίο κι αυτό γιατί το πετά, το σκίζει, το δαγκώνει. Το βιβλίο μ' αυτό τον τρόπο γίνεται ένα παιχνίδι, που κι αυτό το παιχνίδι διαφοροποιείται με τον καιρό. Το παιδί ανακαλύπτει ότι το βιβλίο αποτελείται από κινητά μέρη, τα φύλλα του. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι παρατηρεί αυτά που είναι αποτυπωμένα στις σελίδες και τα φύλλα του. Αυτό το καταλαβαίνει κανείς από το γεγονός ότι το παιδί μπορεί να κάνει το ίδιο και σε άλλα βιβλία, όπου δεν υπάρχουν εικόνες.

Με το πέρασμα όμως του χρόνου, όταν το παιδί κατανοήσει τη λειτουργία του ξεφυλλίσματος του βιβλίου, συγκεντρώνεται η προσοχή του όλο και περισσότερο στην επιτυχία αυτής της δραστηριότητας. Με το ξεφύλλισμα εμφανίζονται καινούριες εικόνες, που τα παιδιά αρχίζουν να παρατηρούν. Αρχικά, η παρατήρηση αυτή γίνεται επιπόλαια αλλά σιγά – σιγά το παιδί αποκτά την ικανότητα ν' ασχολείται με το εικονογραφημένο βιβλίο παρατηρώντας για μικρότερο διάστημα τις εικόνες των σελίδων του. Στην αρχή είναι καλύτερα να δίνονται στο

παιδί εικονογραφημένα βιβλία με εικόνες στα οποία είναι αποτυπωμένα σε κάθε σελίδα ένα μόνο πράγμα από την καθημερινή ζωή του παιδιού.

Στην ηλικία των 2-3 ετών η εικόνα μπορεί να απεικονίζει μια απλή σκηνή κι όχι απλά μόνο ένα αντικείμενο· κι αυτό γιατί το παιδί έχει αναπτυχθεί τόσο, ώστε δε χρησιμοποιεί μόνο κύριες λέξεις και δεν λει μόνο τα ονόματα των πραγμάτων, αλλά λει, επίσης, τι κάνουν τα πράγματα.

Τα παιδιά ηλικίας 2-3 ετών μπορούν να παρακολουθήσουν και να καταλάβουν απλές ιστορίες. Τα βιβλία με τέτοιες ιστορίες δεν πρέπει να περιέχουν ακόμα κείμενα. Πρέπει να είναι απλά διορθωμένα στην εξέλιξη της υπόθεσης, ώστε το παιδί να καταλαβαίνει τις σχέσεις που υπάρχουν, χωρίς να απαιτούνται επεξηγήσεις.

Το παιδί στην ηλικία των 4-6 ετών αρχίζει να καταλαβαίνει σύνθετες σκηνές των εικόνων και τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο κείμενο και την εικόνα. Το παιδί είναι «αναγνώστης» των εικόνων.

Ο ρόλος της εικόνας

Η εικόνα σ' ένα παιδικό βιβλίο και συγκεκριμένα στις Μικρές Ιστορίες, παίζει καθοριστικό ρόλο σ' αυτό. Ένα εικονογραφημένο βιβλίο είναι συχνά ο πρώτος συνδετικός κρίκος του παιδιού με την τέχνη. Κι αυτό γιατί συντελεί στην ανάπτυξη της παρατηρητικότητας και της φαντασίας του. Μαθαίνει, όχι μόνο ιστορίες για τη φύση αλλά κάνει συνειρμούς ιδεών και το οδηγεί στην αφηρημένη σκέψη. Εξηγεί στο παιδί ότι ο κόσμος των σχημάτων είναι πολύ πλούσιος και κάθε τι που μας περιβάλλει μπορεί να έχει διαφορετική μορφή και σχήμα.

Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο πέρα από την πρώτη επαφή που δημιουργεί στο παιδί με την τέχνη, του δίνει και κάποιες πληροφορίες. Οι πληροφορίες αυτές αναφέρονται στο κοντινό του

περιβάλλον, στη φύση και γενικότερα ό,τι ονομάζουμε ζωή. Το παιδί επεξεργάζεται τις πληροφορίες που του παρέχουν οι εικόνες με το χάρισμα της παρατηρητικότητας που χαρακτηρίζει αυτή την ηλικία, επεκτείνει τις γνώσεις, διευρύνει τους ορίζοντές του, με αποτέλεσμα να αναπτύσσεται η φαντασία του.

Ο ρόλος της εικόνας, όμως, στο παιδικό βιβλίο είναι πολύ σημαντικός και για έναν άλλο λόγο. Η εικόνα λειτουργεί πολλές φορές υποβοηθητικά στο κείμενο. Κι αυτό συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση του κειμένου. Οι εικόνες που παρατίθενται σ' ένα παιδικό βιβλίο παρουσιάζουν τα γεγονότα που διαδραματίζονται στην ιστορία περιγράφοντας μ' αυτό τον τρόπο εν περιλήψει νόημα του κειμένου.

Το βιβλίο γίνεται πιο ελκυστικό με την εικόνα, καθώς σπάζει τη μονοτονία του κειμένου. Τα παιδιά αρέσκονται περισσότερο στο να βλέπουν τις εικόνες της ιστορίας και να παρακολουθούν την εξέλιξή της μέσω αυτών, γιατί τα χρώματα και τα σχήματα που κυριαρχούν κινούν το ενδιαφέρον τους και, παράλληλα, ξεφεύγουν απ' αυτές τις ίδιες τις εικόνες και οδηγούνται στη δημιουργία δικών τους.

«Οι εικόνες μπορούν να υποβοηθήσουν τον αναγνώστη να αναπτύξει ικανότητες εκτίμησης και απόλαυσης του εικονογραφικού μέρους του βιβλίου, προσφέροντάς του πλούσιες οπτικές εμπειρίες». ⁷ Τα παιδιά με τις εικόνες έρχονται σε επαφή με τις οπτικές ιδέες των καλλιτεχνών, με αποτέλεσμα να αποκτούν περισσότερη εμπειρία, όσον αφορά τα έργα τέχνης. Σύμφωνα με τον Αντώνη Π. Μπενέκο, «το εικονοβιβλίο... μιλάει απευθείας στο μάτι του παιδιού, απευθύνεται στην όρασή του μέσω της όρασης του καλλιτέχνη και μετακενώνει έτσι άμεσα, με τη δύναμη της τέχνης, τις εμπειρίες και την αντίληψη για τον κόσμο του ίδιου του καλλιτέχνη, αποκρυσταλλωμένες σε οπτικά σύμβολα και ο κόσμος είναι πρώτιστα και κύρια μια οπτική εικόνα...». ⁸

Η εικόνα στο παιδικό βιβλίο παίζει και το ρόλο της διακόσμησης. Τα στοιχεία που συνθέτουν μια εικόνα στολίζουν και ομορφαίνουν το παιδικό βιβλίο και είναι ικανά να επηρεάσουν τα παιδιά στην αγορά του. Μ' αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται η όλο και μεγαλύτερη πώληση παιδικών βιβλίων που έχουν αξιόλογο περιεχόμενο τόσο, όσον αφορά το λόγο αλλά και την εικόνα.

Ο ρόλος του εικονογραφημένου

Όπως προαναφέρθηκε, η εικόνα είναι πολύ σημαντική σε όλα τα βιβλία. Είναι απαραίτητο ωστόσο, να γίνει μια σχετική αναφορά για το ρόλο που παίζει ο εικονογράφος στα βιβλία, γιατί αυτός είναι ουσιαστικά που καθορίζει την εικόνα.

Ο εικονογράφος λοιπόν, θα πρέπει να έχει μεγάλη γνώση, δεξιότητες και ήθος. Ειδικά για τους εικονογράφους των παιδικών βιβλίων, η γνώση είναι απαραίτητη γιατί αναφέρονται σε άτομα μικρής ηλικίας και θα πρέπει να γνωρίζουν τι αρέσει σ' αυτά τα άτομα σκεπτόμενοι, παράλληλα, και τις δικές τους παιδικές ανησυχίες. Ο εικονογράφος είναι απαραίτητο να κατέχει το αντικείμενό του, έτσι ώστε να μπορεί να αποδώσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τον κόσμο που μας περιβάλλει.

Παράλληλα, ο εικονογράφος θα πρέπει να έχει και πολύ καλή γνώση του κειμένου που θα εικονογραφήσει. Σύμφωνα με τη Φιλομήλα Βακάλη – Συρογιαννοπούλου, «ο εικονογράφος οφείλει να διαβάσει με πολύ προσοχή το κείμενο. Μια επαφή με τον συγγραφέα και ανταλλαγή απόψεων είναι πάντα θετική. Κι εδώ η εικόνα θεματικά ακολουθεί το κείμενο. Ακόμη και στην περίπτωση που ο εικονογράφος θέλει να εκφραστεί με τρόπο αφαιρετικό, επιδίωξη του είναι να δώσει στην εικόνα εκείνα τα στοιχεία, είτε αυτά είναι χρωματικά, είτε συνθετικά, είτε

σηματικά, που θα θυμίζουν το κείμενο για το οποίο έχει γίνει αυτή η εικόνα. Ως εκ τούτου οι πληροφορίες που θα δίνει θα είναι σχετικές με αυτές του κειμένου. Αυτό δε σημαίνει πως πρέπει να είναι μια απλή περιγραφή. Μια τέτοια εικόνα μάλλον περιορίζει, παρά προάγει τη φαντασία. Πρέπει να έχει ζωντάνια, κίνηση, παλμό. Κείμενο και εικόνα μπορεί να δίνουν πληροφορίες, να διδάσκουν, αλλά το ίδιο και τα δύο οφείλουν να κρύβουν έντεχνα και με κάθε τρόπο τα δάσκαλο».⁹

Σαν συμπλήρωμα των παραπάνω χαρακτηριστικών, είναι και η δεξιοτεχνία. Όπως όλοι γνωρίζουμε, δεν αρκεί μόνο να έχει κάποιος γνώσεις αλλά και τον τρόπο με τον οποίο θα αξιοποιήσει τις γνώσεις του με τέχνη, ώστε να δημιουργήσει το αίσθημα της καλαισθησίας στα παιδιά.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό που πρέπει να διακρίνει τον εικονογράφο είναι και το ήθος. Ειδικά για την εποχή μας, το ηθικό στοιχείο είναι απαραίτητο να κυριαρχεί στον άνθρωπο και δη σ' αυτούς που έρχονται σ' επαφή με τις παιδικές ψυχές, καθώς δημιουργούν πρότυπα και στάση ζωής.

Σαν κατακλείδα, οι εικονογράφοι ασκούν μια πολύ σημαντική «εργασία» γιατί η εικόνα, που έχει κατακλύσει πλέον τα πάντα, μπορεί να θεωρηθεί διεθνής γλώσσα, καθώς τα μηνύματά της γίνονται κατανοητά και μεταφέρονται σε όλο τον κόσμο.

Παραπομπές.

1. Σύγχρονες τάσεις και απόψεις για την παιδική λογοτεχνία. Εισηγήσεις στο Δ΄ Σεμινάριο του Κύκλου του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου, Αθήνα 9, 10 Δεκεμβρίου 1989, Εκδόσεις Ψυχογιός, 1^η Έκδοση: Αθήνα, Μάρτιος 1991, σελ. 38-39.
2. Η παιδική λογοτεχνία. Η συμβολή της στην πνευματική καλλιέργεια των παιδιών. Εισηγήσεις στο Γ΄ Σεμινάριο του «Κύκλου του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου», Αίγιο (17-18 Οκτ. 1987), Εκδόσεις Π. Κουτσούμπος, 1989, σελ. 34.
3. Περιοδικό «Διαβάζω», τεύχος 248, άρθρο: «Το βιβλίο ως αισθητικό αντικείμενο και η λειτουργία της εικόνας», Μάχη Κάνιστρα, σελ. 24
4. 4.ό.π., σελ 24.
5. Περιοδικό «Διαδρομές», τεύχος 53, Άνοιξη 1999, άρθρο: «Σκέψεις για την εικονογράφηση στο παιδικό βιβλίο», Βάσω Ψαράκη, σελ 18.
6. Γκρέμμινγκερ Άρνολντ., Το παιδί και το βιβλίο, Εκδόσεις NOTOS ΕΠΕ, Αθήνα 1979, σελ. 25-29.
7. Σπίνκ Τζων., Τα παιδιά ως αναγνώστες, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1990, Μετάφραση ΚΥΡ. ΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ, σελ. 106.
8. Περιοδικό «Διαβάζω», τεύχος 248, άρθρο: «Παιδευτικές λειτουργίες του εικονογραφημένου βιβλίου: αναζητήσεις, διακρίσεις, αξιολογήσεις», Αντώνης Π. Μπενέκος, σελ. 33.
9. Περιοδικό «Διαβάζω», τεύχος 248, άρθρο: «Η σχέση της εικόνας με το κείμενο και ο εικονογράφος», Φιλομήλα Βακάλη – Συρογιαννοπούλου, σελ. 30.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Γ1. Αφήγηση Μικρών Ιστοριών

Η σημασία της αφήγησης

Η αφήγηση αποτελεί μαζί με την εικόνα ένα σημαντικό στοιχείο που παίζει καθοριστικό ρόλο στις Μικρές Ιστορίες αλλά και γενικότερα στην παιδική λογοτεχνία, καθώς, όπως η εικόνα βοηθάει στην καλύτερη κατανόηση μιας ιστορίας, έτσι και η αφήγηση αποτελεί το συνδετικό κρίκο που ενώνει τους «ήρωες» του αφηγήματος με το παιδί. Η σημαντικότερη, ωστόσο, λειτουργία της αφήγησης είναι ότι με αυτή διδάσκεται η μητρική γλώσσα. Το παιδί ερχόμενο στο Νηπιαγωγείο έρχεται σ' επαφή και με το Νηπιαγωγό και κατ' επέκταση με το λόγο του, ο οποίος θα είναι καθοριστικός για τη γλωσσική του εξέλιξη. Ο αφηγηματικός λόγος του Νηπιαγωγού θα επηρεάσει και το λόγο του παιδιού, γιατί θα μιμηθεί τον τρόπο ομιλίας του, το ύφος, το λεξιλόγιο κ.α. Σύμφωνα με τον Β.Δ. Αναγνωστόπουλο: «...ο Νηπιαγωγός, όταν αφηγείται π.χ. το παραμύθι της ημέρας, είναι σαν να τελεί λειτουργία μέσα στο ναό της μητρικής γλώσσας, με κατηχούμενους τα νήπια».¹

Έτσι, λοιπόν, ο Νηπιαγωγός με την αφήγηση έχει ένα πολύ σημαντικό έργο να επιτελέσει και για την επίτευξη αυτού του στόχου πρέπει να υπάρχουν και κάποιες προϋποθέσεις, όπως γνώση της ιστορίας, προετοιμασία ψυχολογική των παιδιών προετοιμασία του χώρου, απλότητα κι αμεσότητα λόγου, δραματικότητα, ενθουσιασμός, σωστή άρθρωση, ορθοφωνία, αισιοδοξία.²

Μορφές αφήγησης Μικρών Ιστοριών

Δύο είναι οι μορφές αφήγησης των Μικρών Ιστοριών:

α) η προφορική αφήγηση

β) η ανάγνωση

Κατά την προφορική αφήγηση ο Νηπιαγωγός αφηγείται στα παιδιά προφορικά μια ιστορία, δημιουργεί μια δική του, αναδιηγείται μια άλλη ή αυτοσχεδιάζει κάποια άλλη με τη βοήθεια των παιδιών.

Η σημαντικότερη, ωστόσο, μορφή αφήγησης για τις Μ.Ι. είναι η ανάγνωση. «Η ρεαλιστική εξιστόρηση και περιγραφή των Μικρών Ιστοριών, η εικονογράφηση των βιβλίων που τα τελευταία χρόνια ολοένα και περισσότερο χώρο καταλαμβάνει στα βιβλία, αλλά και ο γενικότερος παιδευτικός στόχος των Μ.Ι. είναι παράγοντες επιλογής της ανάγνωσης κι όχι της προφορικής αφήγησης».³

Αφηγηματικά κειμενικά γνωρίσματα των Μ.Ι.⁴

Στις Μικρές Ιστορίες σημειώνουμε δύο κατηγορίες αφηγηματικών γνωρισμάτων: **α) Κύρια, β) Δευτερεύοντα.**

Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν:

- **το story** (ρεαλιστικό – φανταστικό) με εξελεκτική πρόοδο. Η πλοκή έχει αρχή, μέση (κορύφωση), τέλος.

- **ο χρόνος:** αφηγηματικός που είναι:

ενδοκειμενικός (ο χρόνος της ιστορίας, της αφήγησης)

εξωκειμενικός (χρόνος ανάγνωσης, χρόνος γραφής κειμένου, χρόνος δέκτη μηνύματος)

τα επίπεδα του χρόνου (χθες, σήμερα, πρωί...)

- **ο χώρος:** ο χώρος δράσης της ιστορίας α) *υπαρκτός* β) *φανταστικός*

- **τα αφηγηματικά πρόσωπα:** εξωκειμενικά (αφηγητής – ακροατήριο)

ενδοκειμενικά (πλασματικός αφηγητής-πρωταγωνιστές: κύρια – δευτερεύοντα).

- το είδος της αφήγησης:

πρωτοπρόσωπη (αυτοδιήγηση: δείχνει πιο υποκειμενική, βιωματική.

Τριτοπρόσωπη (ετεροαφήγηση: είναι πιο αντικειμενική, αποστασιοποιημένη) μεικτή.

Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν:

- **Αφηγηματικοί τρόποι:** α) αφηγείται ο αφηγητής σε πλάγιο λόγο β) ο αφηγητής δίνει το λόγο στους ήρωες- Διάλογος.
- **Τεχνική της αφήγησης** (ομαλή, εξελικτική αφήγηση)
- **Ήθος προσώπων**
- **Τέλος ιστορίας** (αναμενόμενο, αισιόδοξο)

Μη αφηγηματικά στοιχεία:

- οι περιγραφές
- οι στοχασμοί
- τα συναισθήματα

Παραπομπές

1. Β.Δ. Αναγνωστόπουλος, Γλωσσικό υλικό για το Νηπιαγωγείο (από την θεωρία στην πράξη), Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1997, σελ. 178.
2. ό.π
3. Τσιλιμένη Τασούλα, Μυθοπλασία και Αφήγηση Μικρών Ιστοριών, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος 1999, σελ. 64.
4. ό.π. σελ. 37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Δ1. Δραστηριότητες μετά την αφήγηση*

Πολλές φορές ύστερα από την αφήγηση ενός παραμυθιού ή μιας Μικρής Ιστορίας, που στη συγκεκριμένη περίπτωση αυτή μας ενδιαφέρει, ο Νηπιαγωγός οργανώνει διάφορες δραστηριότητες στο Νηπιαγωγείο που έχουν σχέση με αυτή. Οι δραστηριότητες αυτές που καλύπτουν τους δευτερεύοντες στόχους της αφήγησης, συμβάλλουν στην ψυχοκοινωνικοσυναισθηματική, νοητική, ηθική ανάπτυξη του παιδιού, αφού μ' αυτές τις δραστηριότητες το παιδί εκφράζεται.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία των μεταφηγηματικών δραστηριοτήτων είναι η σωστή οργάνωσή τους από το Νηπιαγωγό μέσα σε ένα κλίμα ελευθερίας και ενθάρρυνσης της πρωτοβουλίας και προσπάθειας των παιδιών.

Οι δραστηριότητες που θα οργανωθούν ύστερα από την αφήγηση μιας ιστορίας εξαρτώνται από το περιεχόμενο αυτής.

Γενικά οι αφηγηματικές δραστηριότητες που θα μπορούσαν να οργανωθούν είναι οι εξής:

1. Συζήτηση – Σχολιασμός

Η πιο συνήθης δραστηριότητα που οργανώνεται αμέσως μετά την αφήγηση είναι η συζήτηση ή ο σχολιασμός. Διακρίνουμε δυο περιπτώσεις στην δραστηριότητα αυτή: **α) την αυθόρμητη συζήτηση και β) την οργανωμένη συζήτηση.**

* Οι πληροφορίες που δίνονται σ' αυτό το κεφάλαιο βασίζονται στη «Μυθοπλασία και Αφήγηση Μ.Ι.»¹

Στην πρώτη περίπτωση αυτό που συμβαίνει είναι να προκύψει συζήτηση ύστερα από τις ερωτήσεις και τις απορίες που διατυπώνουν τα παιδιά. Τα επεισόδια του αφηγήματος καθώς, επίσης, η συμπεριφορά, η στάση και το ύφος των ηρώων προκαλούν ερωτήματα στα παιδιά που ο Νηπιαγωγός καλείται να απαντήσει. Αρκετές φορές, όμως, οι ερωτήσεις που διατυπώνουν έχουν σχέση και με θέματα γνωστικού περιεχομένου, όπως π.χ. πώς μπορούμε να προστατέψουμε το περιβάλλον.

Στη δεύτερη περίπτωση ο Νηπιαγωγός θέτει συγκεκριμένους στόχους και με βάση αυτούς διατυπώνει ερωτήσεις που τα παιδιά καλούνται να απαντήσουν και έτσι ξεκινά η συζήτηση. Οι ερωτήσεις τις περισσότερες φορές είναι τέτοιες, ώστε να προκαλούν τη δημιουργικότητα, τη φαντασία και να παράγουν τη συμβολική λειτουργία των παιδιών. Επίσης, μπορούν να συζητήσουν και για τις ηθικές αξίες που προβάλλονται με την αφήγηση, όπως η φιλία, η ειρήνη, η προστασία του περιβάλλοντος.

Σ' αυτή τη δεύτερη περίπτωση η συζήτηση οργανώνεται πάντα με βάση τους στόχους που έχει ο Νηπιαγωγός.

2. Εικαστικές μορφές έκφρασης

Ο Νηπιαγωγός κατά τη διάρκεια της αφήγησης μιας ιστορίας δείχνει τις εικόνες αυτής. Αυτό συμβαίνει για δυο κυρίως λόγους: **α) για την καλύτερη κατανόηση της ιστορίας και β) γιατί οι εικόνες εντυπωσιάζουν τα παιδιά.**

Στην περίπτωση που δεν υπάρχουν εικόνες τα ίδια τα παιδιά εκφράζουν την επιθυμία να αποδώσουν με εικόνες αυτά που φαντάστηκαν.

Στη γωνιά της ζωγραφικής ο Νηπιαγωγός μπορεί να τοποθετήσει όλα τα απαραίτητα υλικά, ώστε τα παιδιά να δημιουργήσουν τους ήρωες και τις διάφορες σκηνές που τους εντυπωσίασαν.

3. Παιχνίδια προγραφής και προμαθηματικών εννοιών. Εισαγωγή σε μουσικές έννοιες.

Όπως έχει αναφερθεί και από τον Τζ. Ροντάρι¹ τα παραμύθια χρησιμεύουν στα μαθηματικά και στη μουσική. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι της Μάγισσας Φουφήχτρας ή το παραμύθι της Χρυσομαλλούσας² με το οποίο τα παιδιά αφομοιώνουν τις έννοιες του μεγέθους (μεγάλο, μεσαίο, μικρό) και την έννοια της αντιστοίχισης ένα προς ένα. Το ίδιο παραμύθι συμβάλλει στο να κατανοήσουν τα παιδιά την ένταση του ήχου, καθώς χτυπούν τα κρουστά όργανα, για να αποδώσουν το περπάτημα του μπαμπά αρκούδου, της μαμάς.

Ο Νηπιαγωγός, όταν αφηγείται ιστορίες με αυτό το είδος περιεχομένου, φέρνει με αρκετά διασκεδαστικό τρόπο τα παιδιά σε μια πρώτη επαφή με τους αριθμούς και τη μουσική.

3. Αναδιήγηση ιστορίας

Η αναδιήγηση της ιστορίας είναι μια δραστηριότητα την οποία οργανώνει πολύ συχνά ο Νηπιαγωγός, γιατί συμβάλλει στην καλύτερη κατανόησή της.

Η αναδιήγηση μπορεί να γίνει από ένα ή περισσότερα παιδιά. Στην πρώτη περίπτωση, ένα παιδί αφηγείται την ιστορία που άκουσε με δικά του λόγια ή μπορεί να προσθέσει και δικά του στοιχεία. Στη δεύτερη περίπτωση, ξεκινά ένα παιδί την αναδιήγηση και συνεχίζει το δεύτερο, το τρίτο κ.λ.π. Για την ολοκλήρωση της ιστορίας θα πρέπει όλα τα παιδιά να προσέχουν ιδιαίτερα.

Πέρα από αυτά, η αναδιήγηση μιας ιστορίας μπορεί να επιτευχθεί και με τη χρησιμοποίηση του φανελοπίνακα. Η αναδιήγηση πραγματοποιείται από ένα ή περισσότερα παιδιά, καθώς τοποθετούν τις φιγούρες στον φανελοπίνακα λέγοντας παράλληλα την ιστορία. Οι

φιγούρες μπορούν να ετοιμαστούν από το Νηπιαγωγό και με τη βοήθεια των παιδιών.

Τέλος, ένας άλλος τρόπος αναδιήγησης είναι σχετικός με τις εικόνες. Οι εικόνες προσελκύουν το ενδιαφέρον των παιδιών και τα εντυπωσιάζουν. Τα παιδιά εξιστορούν αυτό που άκουσαν βλέποντας τις εικόνες.

5. Ανατροπή της εξέλιξης του μύθου.

Μια άλλη εξίσου σημαντική μεταφνηματική δραστηριότητα είναι αυτή της ανατροπής της εξέλιξης του μύθου.

Σ' αυτή την περίπτωση ο Νηπιαγωγός ζητά από τα παιδιά ύστερα από ένα συγκεκριμένο σημείο να ανατρέψουν την εξέλιξη του μύθου, να προσθέσουν, δηλαδή, ή να διαφοροποιήσουν τελείως τα γεγονότα της ιστορίας. Η δραστηριότητα αυτή συμβάλλει στην καλλιέργεια της φαντασίας των παιδιών και παράλληλα στην καλλιέργεια του λόγου τους. Αναπτύσσονται ιδέες στα παιδιά και προσπαθούν να τις εκφράσουν και να επιχειρηματολογήσουν.

6.Αναδόμηση του παραμυθιού με κούκλες μέσα κι έξω από το κουκλοθέατρο.

Αυτή η δραστηριότητα στοχεύει στο να καλλιεργήσει τη φαντασία, τη γλώσσα, τη δημιουργικότητα, τη συνεργασία, τις μιμητικές ικανότητες.

Όλα τα παραπάνω στοιχεία επιτυγχάνονται, καθώς τα παιδιά μπορούν να παίζουν το παραμύθι ή την ιστορία που άκουσαν με τις κούκλες του κουκλοθέατρου πίσω από αυτό (το κουκλοθέατρο). Απαιτείται, όμως, ιδιαίτερα πολύ καλή οργάνωση. Βέβαια η ιστορία που ακούστηκε μπορεί να παιχτεί και από τον ίδιο το Νηπιαγωγό.

Τα σκηνικά και τα κοστούμια μπορεί να τα ετοιμάσει η Νηπιαγωγός σε συνεργασία και με τα παιδιά.

7. Δημιουργία ποιημάτων

Ο Νηπιαγωγός ζητά από τα παιδιά, ύστερα από την αφήγηση μιας ιστορίας να δημιουργήσουν ένα ποίημα. Παράλληλα, για να βοηθήσει περισσότερο μπορεί να δίνει εκείνος κάποιους στίχους και να συνεχίζουν τα παιδιά.

Η δραστηριότητα αυτή, για να επιτευχθεί ουσιαστικά και ολοκληρωτικά, απαιτείται να έχει γίνει προσπάθεια από τα νήπια και άλλες φορές σε ανάλογες καταστάσεις, να έχουν, δηλαδή, δημιουργήσει και άλλες φορές στίχους.

8. Παντομίμα - μίμηση

Είναι μια δραστηριότητα η οποία απαιτεί πολύ καλές μιμητικές ικανότητες. Κι αυτό, γιατί επιλέγονται δυο ήρωες της ιστορίας σε συγκεκριμένες σκηνές και τα νήπια προσπαθούν μόνο με κινήσεις να παρουσιάσουν τα γεγονότα.

Για παράδειγμα στην πρακτική άσκηση που κάναμε αυτή τη χρονιά στα Νηπιαγωγεία, είχε διαβαστεί μια μικρή ιστορία που λέγεται «Σαπερλιμπό...το δειλό λιοντάρι» και ζητήθηκε από τα παιδιά να παίξουν μόνο με κινήσεις τη σκηνή, όπου ο θηριοδαστής μαγκώνεται σ' ένα μυτερό σίδερο και το λιοντάρι το σώζει. Τα αποτελέσματα ήταν πολύ καλά.

9. Δραματοποίηση

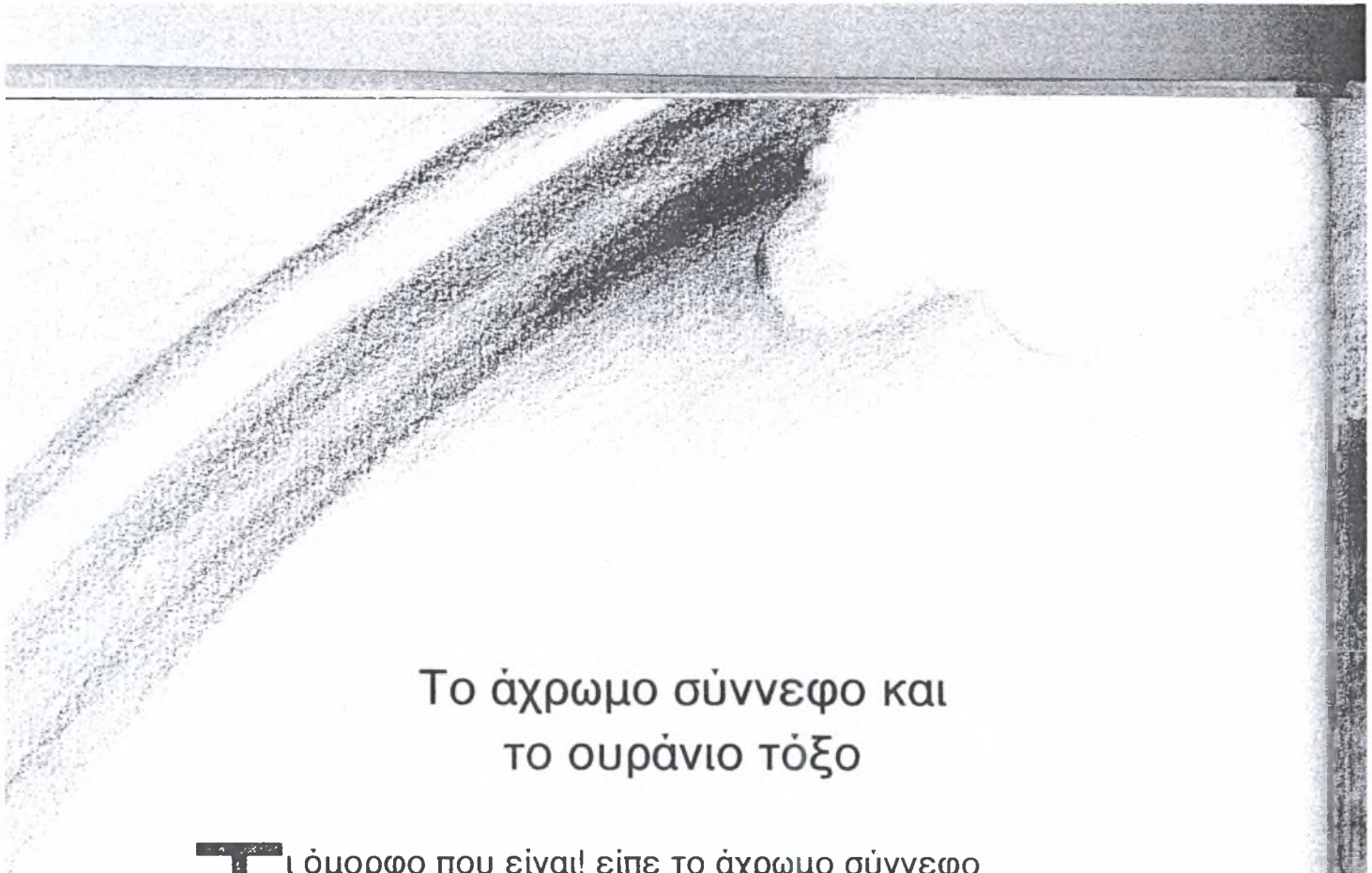
Η δραματοποίηση είναι πολύ αγαπητή δραστηριότητα στα παιδιά. Αυτό το καταλαβαίνουμε, γιατί πολλές φορές ζητούν, μετά από την

αφήγηση μιας μικρής ιστορίας ή ενός παραμυθιού, να παίξουν την ιστορία ή το παραμύθι.

Προκειμένου να παιχθεί, χρειάζεται πρώτα απ' όλα το κείμενο να είναι κατάλληλο και στη συνέχεια μια πολύ καλή οργάνωση, ώστε να ετοιμαστούν τα κουστούμια, τα σκηνικά, η ανάθεση των ρόλων και οι διάλογοι.

Με τη δραματοποίηση τα παιδιά εκφράζονται ελεύθερα, δημιουργικά, σωματικά και λεκτικά.

Δ2. Ενδεικτικά, παραθέτουμε μια Μικρή Ιστορία που αποτελεί μέρος του βιβλίου για παιδιά «Τα ανέμελα σύννεφα» της Άννας Τενέζη. Η μικρή Ιστορία λέγεται «Το άχρωμο σύννεφο και το ουράνιο τόξο».

Το άχρωμο σύννεφο και το ουράνιο τόξο

Τι όμορφο που είναι! είπε το άχρωμο σύννεφο κοιτάζοντας εκστατικό το ουράνιο τόξο.

— Είναι τόσο όμορφα τ' απαλά του χρώματα. Ιδίως εκείνο το μοβ! Αγαπώ πολύ αυτό το λεπτό βιολετί. Είναι το χρώμα της ευαισθησίας. Αλλά και το κίτρινο, το κόκκινο, το πορτοκαλί, το γαλάζιο..., σκέφτηκε απλώνοντας μια δαντελένια καμπύλη να χαϊδέψει το ουράνιο τόξο. Αλλά...

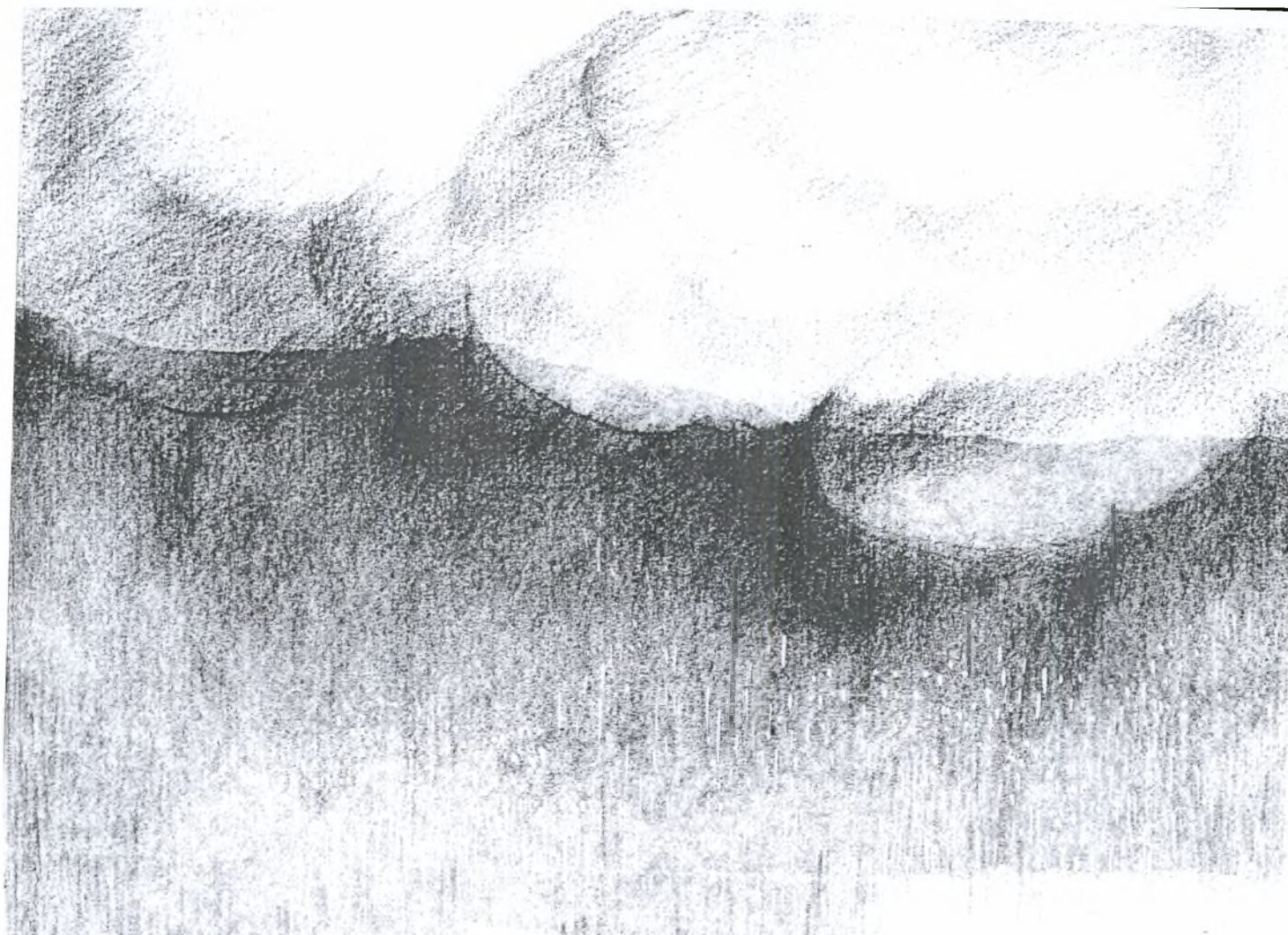
«Δεν πιάνεται!» παραξενεύτηκε. «Δεν πιάνεται!» απόρησε ξανά, δοκιμάζοντας να το πιάσει και βλέποντας ότι του ξέφευγε.

— Τι πρέπει να κάνω, για να πιάσω το ουράνιο τόξο; ρώτησε ένα πολύπειρο, ρυτιδιασμένο σύννεφο. Εκείνο περιορίστηκε να χαμογελάσει. Κούνησε το κεφάλι και δεν απάντησε.

— Γιατί δε μου μιλάς; Παραπονέθηκε το άχρωμο σύννεφο. Θέλω να πιάσω το ουράνιο τόξο, θέλω ν' αποκτήσω κι εγώ ωραία χρώματα. Να γίνω ελκυστικό κι όμορφο, να με βλέπουν και να με θαυμάζουν.

— Έχε υπομονή, του είπε μόνο το σοφό σύννεφο. Τίποτα δεν μπορεί να γίνει πριν έρθει η ώρα του.

— Τότε, λοιπόν, δεν έχω παρά να περιμένω;

— Όχι, να ετοιμάζεσαι, του απάντησε κάποιο γέρικο σύννεφο και απομακρύνθηκε αργά.

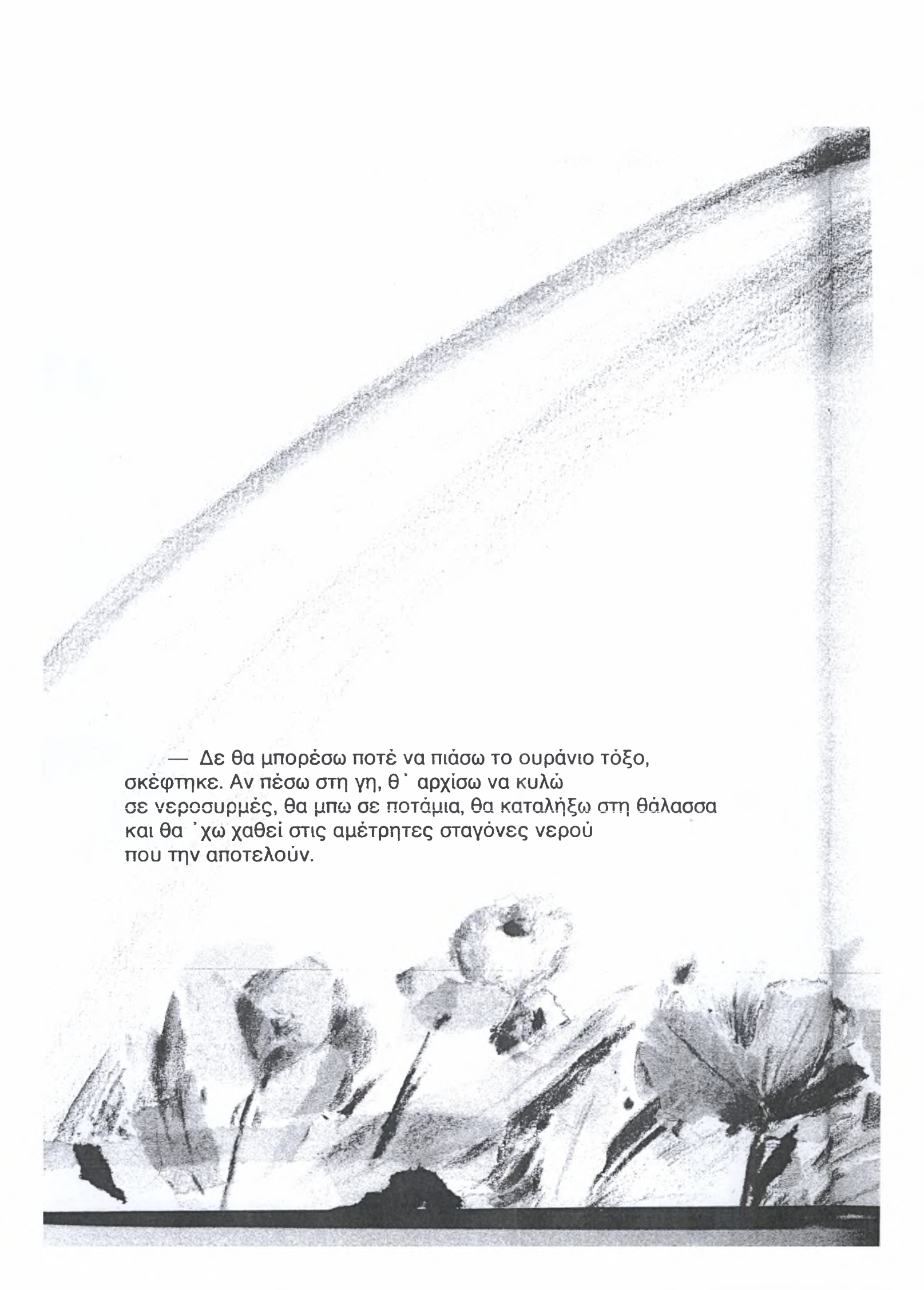
— Να ετοιμάζομαι; αναρωτήθηκε το συννεφάκι μας.

— Να ετοιμάζεσαι για τη μεγάλη στιγμή, το βεβαίωσε μισογουρίζοντας το κεφάλι το άλλο σύννεφο.

— Ίσως πρέπει να μεγαλώσω κι άλλο, σκέφτηκε τ' άχρωμο σύννεφο.

Αλλά, όταν μεγάλωσε και βάρυνε, έγινε βροχή κι άρχισε να πέφτει στη γη και τότε θυμήθηκε το ουράνιο τόξο.

— Δε θα μπορέσω ποτέ να πιάσω το ουράνιο τόξο,
σκέφτηκε. Αν πέσω στη γη, θ' αρχίσω να κυλώ
σε νεροσυρμές, θα μπω σε ποτάμια, θα καταλήξω στη θάλασσα
και θα 'χω χαθεί στις αμέτρητες σταγόνες νερού
που την αποτελούν.

— Δε θέλω να χαθώ, είπε αποφασιστικά και έβαλε πείσμα να κρεμαστεί στον ουρανό.

Οι άλλες σταγόνες της βροχής το έσπρωχναν κι όλο το έσπρωχναν κι εκείνο λιγότευε, όλο λιγότευε, γινόταν μικρό, όλο και πιο μικρό, αλλά δεν έπαυε να παλεύει για να μείνει εκεί ψηλά, όσο κι αν αυτό απαιτούσε να ξεδεύει δυνάμεις. Είχε μείνει μόνο μια σταγόνα, αλλά επέμενε. Ώσπου η βροχή σταμάτησε, οι άλλες σταγόνες έπαψαν να πέφτουν, ο ήλιος φανερώθηκε ξανά και χαμογέλασε στον κόσμο. Είδε το μαδημένο σύννεφο που είχε μείνει μια μόνο σταγόνα και άπλωσε μια αχτίδα του να το χαϊδέψει.

— Είσαι γενναίο σύννεφο, του είπε και το άγγιξε απαλά. Χρειάστηκε να παλαίψεις γι' αυτό που ήθελες. Σε συγχαίρω!

Και τότε, το πρώην σύννεφο, που ήταν τώρα σταγόνα, είδε τον εαυτό του να αλλάζει και να γίνεται μια θαυμάσια χρωματιστή βεντάλια που ανοιγόταν στον ουρανό.

— Είμαι το ουράνιο τόξο! αναφώνησε. Εγώ είμαι το ουράνιο τόξο!

Και το πολύπειρο σύννεφο, που πέρασε δίπλα του τού χαμογέλασε γλυκά.

Παραπομπές

1. Τσιλιμένη Τασούλα, Μυθοπλασία και Αφήγηση Μικρών Ιστοριών, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος 1999, σελ. 80-93.
2. Τζ. Ροντάρι, Γραμματική της Φαντασίας, μετ. Μ. Βερτσώνη – Κόκολη, Λ. Αγγουρίδου – Στρίντζη, Εκδόσεις Τεκμήριο, Αθήνα 1985, σελ. 205
3. Τσιλιμένη Τασούλα , Μυθοπλασία και Αφήγηση Μικρών Ιστοριών, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος 1999, σελ. 85.

Β' ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Εισαγωγή

Στα πλαίσια αυτής της εργασίας και στην προσπάθειά μας να τεκμηριώσουμε τα θεωρητικά στοιχεία των Μικρών Ιστοριών που προαναφέρθηκαν, πραγματοποιήθηκε μια έρευνα. Η έρευνά μας περιλαμβάνει τους στόχους, τις υποθέσεις, ερωτηματολόγια και αποτελέσματα αυτής. Στα ερωτηματολόγια κλήθηκαν να απαντήσουν Νηπιαγωγοί που εργάζονται στην ευρύτερη περιοχή της Μαγνησίας.

Α1. Στόχοι – Υποθέσεις της έρευνας

Ο σκοπός της έρευνάς μας είναι να συλλέξουμε όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες για το περιεχόμενο των Μικρών Ιστοριών. Για το σκοπό αυτό θέσαμε κάποιους στόχους που θα μας βοηθήσουν να αποκτήσουμε μια εμπειριστατωμένη άποψη για τις Μικρές Ιστορίες.

Ο πρώτος μας στόχος είναι, αν το υλικό που διατίθεται στα Νηπιαγωγεία είναι επαρκές, δηλαδή, κατά πόσο η βιβλιοθήκη των σημερινών Νηπιαγωγείων έχει εφοδιαστεί με τέτοιου είδους βιβλία.

Ο δεύτερος στόχος είναι κατά πόσο συχνά χρησιμοποιούνται οι Μικρές Ιστορίες στα Νηπιαγωγεία.

Ο τρίτος στόχος είναι να μάθουμε τη σημασία των εικόνων και των χαρακτηριστικών τους (σχέδιο, μέγεθος, χρώμα) στην κατανόηση της ιστορίας, στην προσήλωση και στην ανάπτυξη της φαντασίας των παιδιών.

Ο τέταρτος και τελευταίος στόχος είναι να διαπιστώσουμε ποια μέθοδο χρησιμοποιεί ο Νηπιαγωγός, σύμφωνα με τις προτιμήσεις των παιδιών, την ανάγνωση ή την προφορική αφήγηση. Με λίγα λόγια, ποια μέθοδος είναι περισσότερο αποδοτική.

Σύμφωνα με τους στόχους που θέσαμε, διατυπώθηκαν και οι ανάλογες υποθέσεις για τη διεξαγωγή της έρευνας.

Συγκεκριμένα, υποθέσαμε ότι το υλικό με βιβλία σχετικά με Μικρές Ιστορίες θα είναι περιορισμένο. Καταλήξαμε σ' αυτή την υπόθεση, καθώς διαπιστώσαμε, ύστερα από επισκέψεις μας στα Νηπιαγωγεία, ότι τα περισσότερα δεν διαθέτουν βιβλία με Μικρές Ιστορίες. Ωστόσο, πιστεύουμε ότι, όσα Νηπιαγωγεία διαθέτουν βιβλία με Μικρές Ιστορίες, τα χρησιμοποιούν. Κι αυτό, γιατί μέσω της επαφής μας (της μικρής εμπειρίας μας) με τα παιδιά συνειδητοποιήσαμε ότι, επειδή οι Μικρές Ιστορίες ασχολούνται με τα καθημερινά τους προβλήματα, με τις επιθυμίες τους, αποτελούν γι αυτά ευχάριστη συντροφιά.

Σύμφωνα με τον τρίτο στόχο μας, υποθέσαμε ότι τα χαρακτηριστικά των εικόνων και ειδικότερα το μέγεθος, το χρώμα και το σχέδιο εξάπτουν τη φαντασία των παιδιών.

Τέλος, με βάση τον τελευταίο μας στόχο υποθέσαμε ότι ο Νηπιαγωγός χρησιμοποιεί τη μέθοδο της προφορικής αφήγησης γιατί βοηθά στην καλύτερη κατανόηση των Μικρών Ιστοριών από τα παιδιά λόγω της άμεσης επαφής που δημιουργείται.

Α2. Ερωτηματολόγιο

Αξιότιμοι Νηπιαγωγοί,

Είμαστε τεταρτοετείς φοιτήτριες στο Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και κάνουμε μια έρευνα με θέμα: «Οι Μικρές Ιστορίες ως είδος της παιδικής λογοτεχνίας στα Νηπιαγωγεία».

Στόχος της έρευνάς μας είναι να συγκεντρώσουμε τις απόψεις σας, οι οποίες θα μας οδηγήσουν σε κάποια συμπεράσματα για πόσο συχνά χρησιμοποιούνται οι Μικρές Ιστορίες, αν είστε ευχαριστημένοι από το υλικό που σας έχει δοθεί και κατά πόσο οι εικόνες, που είναι ένα βασικό χαρακτηριστικό των Μικρών Ιστοριών, επηρεάζουν την προσήλωση των παιδιών. Ωστόσο, η έρευνα αυτή πραγματοποιείται και για άλλους δυο λόγους. Πρώτον, για να εκφράσετε τις απόψεις σας, ως άμεσα ενδιαφερόμενοι και γνώστες των Μικρών Ιστοριών και δεύτερον, για να κατανοήσουμε εμείς, ως μελλοντικοί Νηπιαγωγοί, την αξία των Μικρών Ιστοριών, στα πλαίσια της διδασκαλίας στο Νηπιαγωγείο.

Θα εκτιμούσαμε ιδιαίτερα, αν αφιερώσετε κάποιον από το χρόνο σας, για να απαντήσετε στις ερωτήσεις μας με σαφήνεια και ειλικρίνεια.

Με εκτίμηση

Γιακουμίδα Ελευθερία

Δούλου Μαργαρίτα

Παρακαλούμε για λόγους καθαρά στατιστικούς, να συμπληρώσετε τα στοιχεία σας με ειλικρίνεια βάζοντας X στις αντίστοιχες ενδείξεις.

ΦΥΛΟ: Άνδρας

 Γυναίκα

ΗΛΙΚΙΑ:

ΤΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: Χωριό

 Κωμόπολη

 Πόλη

Στοιχεία Νηπιαγωγείου (ονομασία, τύπος)

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Σημειώστε τα τρία πρώτα είδη της παιδικής λογοτεχνίας που χρησιμοποιείται περισσότερο (λαϊκό, σύγχρονο παραμύθι, μικρές ιστορίες, ποίηση, μύθοι, μυθολογία).

.....

2. Διαθέτει η βιβλιοθήκη του Νηπιαγωγείου σας βιβλία με Μικρές Ιστορίες;

.....

3. Είναι επαρκές το υλικό των βιβλίων αυτών;

.....

4. Πόσο συχνά χρησιμοποιείτε τις Μικρές Ιστορίες;

Πάρα πολύ

Αρκετά

Λίγο

Καθόλου

5. Αναφέρετε ενδεικτικά κάποια βιβλία με Μικρές Ιστορίες που χρησιμοποιείτε συχνότερα.

.....

6. Αρέσουν οι Μικρές Ιστορίες στα παιδιά;

Πάρα πολύ

Αρκετά

Λίγο

Καθόλου

7. Τα θέματα των Μικρών Ιστοριών, που διαθέτει η βιβλιοθήκη του Νηπιαγωγείου σας, αρέσουν στα νήπια;

.....

8. Οι εικόνες συμβάλλουν στην κατανόηση της Μικρής Ιστορίας;

ΝΑΙ ή ΟΧΙ

9. Το μέγεθος εικόνας προκαλεί το ενδιαφέρον των παιδιών κατά τη διάρκεια της αφήγησης μιας Μικρής Ιστορίας;

ΝΑΙ ή ΟΧΙ

10. Ποιες εικόνες κυριαρχούν στις Μικρές Ιστορίες; Οι έγχρωμες ή οι ασπρόμαυρες;

.....

11. Οι έγχρωμες εικόνες προσελκύνουν την προσοχή των παιδιών περισσότερο;

ΝΑΙ ή Όχι

12. Χρησιμοποιείτε τις Μικρές Ιστορίες μόνο στην ώρα της αφήγησης ή και ως μέσο για το ξεκίνημα κάποιας άλλης δραστηριότητας;

.....

13. Ποια μέθοδο χρησιμοποιείτε περισσότερο; Την ανάγνωση ή την προφορική αφήγηση των Μικρών Ιστοριών και γιατί;

.....

Σας ευχαριστούμε πολύ που δεχτήκατε να συμμετάσχετε στην έρευνά μας.

A3. Αποτελέσματα της έρευνας

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηματολογίων που δόθηκαν σε 50 Νηπιαγωγεία του Νομού Μαγνησίας, από τα οποία τα 40 ανήκουν στην πόλη του Βόλου και 10 σε χωριά της περιφέρειας, αποφασίσαμε να συντάξουμε πίνακες για τη διευκόλυνση των αποτελεσμάτων της έρευνας που πραγματοποιήθηκε.

Γενικά, δεν διαπιστώσαμε μεγάλες αποκλίσεις στις απαντήσεις των Νηπιαγωγών που ασκούν το επάγγελμά τους στην πόλη και στο χωριό και γι αυτό δεν έγινε διαχωρισμός των πινάκων σε πόλη και χωριό.

Ερώτηση 1

Σημειώστε τα τρία πρώτα είδη της παιδικής λογοτεχνίας που χρησιμοποιείτε περισσότερο (λαϊκό, σύγχρονο παραμύθι, μικρές ιστορίες, μύθοι, μυθολογία).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Είδη παιδ. Λογοτεχνίας	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό %
Λαϊκό παραμύθι	38	76%
Σύγχρονο Παραμύθι	24	48%
Μικρές Ιστορίες	26	52%
Ποίηση	18	36%
Μύθοι	14	28%
Μυθολογία	32	64%

Ερώτηση 2

Διαθέτει η βιβλιοθήκη του Νηπιαγωγείου σας βιβλία με Μικρές Ιστορίες;

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Αν διαθέτει το Νηπιαγ. Μικρές Ιστορίες	Αριθμ. απαντήσεων	Ποσοστό %
ΝΑΙ	46	92%
ΟΧΙ	4	8%

Ερώτηση 3

Είναι επαρκές το υλικό των βιβλίων αυτών;

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Αν είναι επαρκές το υλικό των Μ. Ιστοριών	Αριθμ. απαντήσεων	Ποσοστό %
Πάρα πολύ	4	8,7%
Αρκετά	11	21,7%
Ελάχιστα	35	69,6%

Ερώτηση 4

Πόσο συχνά χρησιμοποιείτε τις Μικρές Ιστορίες;

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Αριθμός συχνότητας	Αριθμός απαντήσεων	Ποσοστό %
Πάρα πολύ	4	8,7%
Αρκετά	28	56,5%
Λίγο	18	34,8%
Καθόλου	-	0%

Ερώτηση 6

Αρέσουν οι Μικρές Ιστορίες στα παιδιά;

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Αν αρέσουν οι Μ.Ι στα παιδιά	Αριθμ. απαντήσεων	Ποσοστό %
Πάρα πολύ	28	56,5%
Αρκετά	13	26,1%
Λίγο	9	17,4%
Καθόλου	-	0%

Ερώτηση 8

Οι εικόνες συμβάλλουν στην κατανόηση της Μικρής Ιστορίας;

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Αν συμβάλλουν οι εικόνες στην κατανόηση της Μ.Ι	Αριθμ. απαντήσεων	Ποσοστό %
ΝΑΙ	50	100%
ΟΧΙ	-	

Ερώτηση 9

Το μέγεθος της εικόνας προκαλεί το ενδιαφέρον των παιδιών κατά τη διάρκεια της αφήγησης μιας Μικρής Ιστορίας;

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Μέγεθος εικ. προκαλεί ενδιαφέρον	Αριθμ. απαντήσεων	Ποσοστό %
ΝΑΙ	50	100%
ΟΧΙ	-	

Ερώτηση 11

Οι έγχρωμες εικόνες προσελκύουν την προσοχή των παιδιών περισσότερο;

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Το χρώμα της εικ. προσελκύει την προσοχή των παιδιών	Αριθμ. απαντήσεων	Ποσοστό %
ΝΑΙ	50	100%
ΟΧΙ	-	

Ερώτηση 12

Χρησιμοποιείτε τις Μικρές Ιστορίες μόνο στην ώρα της αφήγησης ή και ως μέσο για το ξεκίνημα κάποιας άλλης δραστηριότητας;

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

Χρησιμοποίηση των Μ.Ι.	Αριθμ. απαντήσεων	Ποσοστό %
Μόνο στην ώρα της αφήγησης	6	11,3%
Και ως μέσο για την έναρξη Κάποιας άλλης δραστηριότητας	44	88,7%

Ερώτηση 13

Ποια μέθοδο χρησιμοποιείτε περισσότερο; Την ανάγνωση ή την προφορική αφήγηση των Μικρών Ιστοριών;

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

Μέθοδος	Αριθμ. απαντήσεων	Ποσοστό %
Ανάγνωση	18	36%
Προφορική αφήγηση	32	64%

Παρατηρήσεις αποτελεσμάτων

Πίνακας 1

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρατίθενται στον πίνακα 1, τα τρία πρώτα είδη της παιδικής λογοτεχνίας που χρησιμοποιούνται στο Νηπιαγωγείο είναι το λαϊκό παραμύθι, η μυθολογία και τα βιβλία με Μικρές Ιστορίες. Το λαϊκό παραμύθι είναι πρώτο στις προτιμήσεις των Νηπιαγωγών, γιατί ψηφίστηκε από το 76% των Νηπιαγωγών.

Πίνακας 2

Παρατηρήσαμε πως 4 Νηπιαγωγεία από τα 50 που απευθυνθήκαμε δεν έχουν καθόλου βιβλία με Μικρές Ιστορίες. Έτσι, λοιπόν, διαπιστώσαμε πως η πλειοψηφία των Νηπιαγωγείων διαθέτει αυτό το είδος της παιδικής λογοτεχνίας που ενδιαφέρει την έρευνά μας.

Πίνακας 3

Το υλικό των Μικρές Ιστορίες, σύμφωνα με τα αποτελέσματα, είναι ελάχιστο. Αντίθετα, ένα πολύ μικρό ποσοστό Νηπιαγωγείων διαθέτει επαρκές υλικό και ένα λίγο μεγαλύτερο αρκετά επαρκές.

Πίνακας 4

Ένα ικανοποιητικό ποσοστό Νηπιαγωγών χρησιμοποιεί αρκετά συχνά τα βιβλία με Μικρές Ιστορίες εν αντιθέσει με ένα μικρό ποσοστό που τα χρησιμοποιεί πολύ συχνά. Παράλληλα, διαπιστώνουμε ότι υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός που χρησιμοποιεί ελάχιστα τις Μικρές Ιστορίες (αυτό το ποσοστό δεν έχει μεγάλη απόκλιση από το ποσοστό που τις χρησιμοποιούν αρκετά συχνά) και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το υλικό με αυτά δεν είναι αρκετά επαρκές, για να αξιοποιηθεί κατάλληλα.

Πίνακας 5

Ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό αρέσκεται πάρα πολύ στο να ακούει Μικρές Ιστορίες, καθώς, επίσης, υπάρχει κι ένα εξ ίσου σημαντικό ποσοστό σύμφωνα με το οποίο τα παιδιά αρέσκονται αρκετά στο να ακούν βιβλία με ιστορίες αυτού του είδους. Βέβαια, είναι αξιοσημείωτο να αναφερθεί ότι το 17,4% των παιδιών δεν τους αρέσουν ιδιαίτερα κι αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το υλικό με βιβλία από Μικρές Ιστορίες δεν είναι επαρκές, ώστε τα παιδιά να γνωρίσουν και να αγαπήσουν το είδος αυτό.

Πίνακας 6,7,8

Με βάση τις απαντήσεις που δόθηκαν, όλοι οι Νηπιαγωγοί συμφώνησαν στο γεγονός ότι οι εικόνες συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση της Μικρής Ιστορίας και ότι το μέγεθος της εικόνας είναι αυτό που προκαλεί το ιδιαίτερο ενδιαφέρον των παιδιών. Επίσης, όλοι θεωρούν πως οι έγχρωμες εικόνες προσελκύουν περισσότερο την προσοχή των παιδιών.

Πίνακας 9

Σύμφωνα με τον πίνακα 9, παρατηρούμε πως οι περισσότεροι Νηπιαγωγοί και συγκεκριμένα το 88,7%, χρησιμοποιεί τις Μικρές Ιστορίες όχι μόνο στην ώρα της αφήγησης αλλά και ως μέσο για το ξεκίνημα κάποιας άλλης δραστηριότητας, που σημαίνει ότι τα βιβλία με Μικρές Ιστορίες διαθέτουν ένα περιεχόμενο που ποικίλει και μπορούν να χρησιμεύσουν και σε περαιτέρω δραστηριότητες.

Πίνακας 10

Οι περισσότεροι Νηπιαγωγοί προτιμούν την προφορική αφήγηση αλλά υπάρχει κι ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό που προτιμά την ανάγνωση. Αυτοί που προτιμούν την προφορική αφήγηση θεωρούν ότι με τη συγκεκριμένη μέθοδο υπάρχει οπτική επαφή ανάμεσα στα παιδιά και τη Νηπιαγωγό με αποτέλεσμα να διαγράφονται οι εκφράσεις στο πρόσωπο της Νηπιαγωγού και τα παιδιά να ζουν πιο παραστατικά την ιστορία και να την κατανοούν καλύτερα. Όσον αφορά τον αριθμό των παιδαγωγών που προτιμούν την ανάγνωση, πιστεύουν ότι η μέθοδος αυτή είναι η ιδανικότερη, γιατί δεν αλλοιώνεται το κείμενο.

Συμπεράσματα

Η ολοκλήρωση της έρευνας επιτεύχθηκε χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες. Οι Νηπιαγωγοί ήταν πρόθυμοι να μας βοηθήσουν και η έρευνά μας πραγματοποιήθηκε μέσα σ' ένα κλίμα συνεργασίας. Βέβαια, στην πρώτη επαφή που είχαμε με κάποιες απ' τις Νηπιαγωγούς διαπιστώσαμε ότι υπήρχε μια σύγχυση για το τι είναι ακριβώς τα βιβλία με Μικρές Ιστορίες. Ύστερα από τις διευκρινίσεις που δόθηκαν από την πλευρά μας, το θέμα διαλευκάνθηκε κι έτσι μπορέσαμε χωρίς προβλήματα να συνεχίσουμε την έρευνά μας.

Σύμφωνα με τα ερωτηματολόγια που λάβαμε στο τέλος της έρευνας, οι υποθέσεις που διατυπώθηκαν, επαληθεύτηκαν.

Συγκεκριμένα, η πρώτη υπόθεση ήταν σχετική με το γεγονός, αν το υλικό που διατίθεται στα Νηπιαγωγεία είναι επαρκές. Όπως ειπώθηκε κι από μας το υλικό θα ήταν περιορισμένο και πράγματι ένα μεγάλο ποσοστό των Νηπιαγωγείων εμφανίζει το υλικό με βιβλία από Μικρές Ιστορίες να μην είναι επαρκές. Όσον αφορά κατά πόσο συχνά χρησιμοποιείται αυτό το είδος της παιδικής λογοτεχνίας, αποδείχτηκε ότι, εφόσον υπάρχει, θα χρησιμοποιείται αρκετά συχνά.

Επιπλέον, η υπόθεση που είχαμε διατυπώσει για το αν χαρακτηριστικά της εικόνας παίζουν σημαντικό ρόλο στην κατανόηση της ιστορίας κατέληξε αληθής. Όπως λει και η Βάσω Ψαράκη: «Η εικόνα είναι η πρώτη μορφή ανάγνωσης, και η πιο απλή – η πιο άμεση. Η εικόνα είναι στην ουσία η μόνη γλώσσα που τα μηνύματά της, γίνονται κατανοητά από όλους, πέρα από τα γλωσσικά σύνορα, πέρα από συνήθειες και πολιτισμούς».¹

Τέλος η μέθοδος που χρησιμοποιείται περισσότερο είναι της προφορικής αφήγησης, κάτι που υποθέσαμε αλλά δεν προβλέψαμε ότι θα υπήρχε κι ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό που θα υποστήριζε την ανάγνωση. Σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηματολογίων, οι Νηπιαγωγοί που προτιμούν τη μέθοδο της προφορικής αφήγησης, πιστεύουν ότι μ' αυτή τη μέθοδο γίνεται περισσότερο κατανοητή η ιστορία, γιατί τα παιδιά ακούγοντας τον / την Νηπιαγωγό παρατηρούν τις κινήσεις του / της καθώς και την έκφραση του προσώπου με αποτέλεσμα να είναι πιο άμεση και παραστατική η αφήγηση. Όσον αφορά τους Νηπιαγωγούς που προτιμούν τη μέθοδο της ανάγνωσης, θεωρούν ότι μ' αυτή δεν αλλοιώνεται το κείμενο και το παιδί εντάσσεται πιο ομαλά στη διαδικασία της ανάγνωσης και της γραφής.

Παραπομπές

1. Περιοδικό “Διαδρομές” τεύχος 53, Άνοιξη 1999, άρθρο: “Σκέψεις για την εικονογράφηση στο παιδικό βιβλίο”, Βάσω Ψαράκη σελ. 19.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στην εποχή που διανύουμε, αξιόλογοι συγγραφείς ασχολούνται με την παιδική λογοτεχνία και τις Μικρές Ιστορίες που αποτελούν είδος αυτής, με πολύ ζήλο. Γι αυτό το λόγο έχουμε φτάσει σ' ένα σημείο κατά το οποίο διαπιστώσαμε ότι οι Μικρές Ιστορίες συντελούν στην ανάπτυξη της φαντασίας των παιδιών, στην πνευματική τους καλλιέργεια, στην κοινωνικοσυναισθηματική και ηθική τους ανάπτυξη.

Στην παραπάνω διαπίστωση καταλήξαμε ύστερα από την ολοκλήρωση της εργασίας μας, γιατί μας βοήθησε να κατανοήσουμε περισσότερο τα παιδιά, τις ανάγκες τους, τις επιθυμίες τους και τα ενδιαφέροντά τους.

Σύμφωνα με την πνευματική εξύψωση και βοήθεια που προσφέρει η παιδική λογοτεχνία και δη οι Μικρές Ιστορίες, προτείνουμε να αυξηθούν οι συγγραφείς που ασχολούνται μ' αυτές καθώς και η αγορά τέτοιων ποιοτικών βιβλίων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

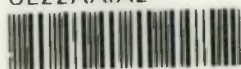
- ◆ Αναγνωστόπουλος Β.Δ., – Δελώνης Αντ., Παιδική λογοτεχνία και σχολείο, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα Σεπτέμβρης 1984.
- ◆ Αναγνωστόπουλος Β. Δ., Θέματα παιδικής λογοτεχνίας – Α' Ανιχνεύσεις, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1987.
- ◆ Αναγνωστόπουλος Β. Δ., Η ελληνική παιδική λογοτεχνία κατά τη μεταπολεμική περίοδο (1945-1958), εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1991.
- ◆ Αναγνωστόπουλος Β.Δ., Γλωσσικό υλικό για το Νηπιαγωγείο (Από τη θεωρία στην πράξη), εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1994.
- ◆ Αναγνωστόπουλος Β.Δ., Θέματα παιδικής λογοτεχνίας – Β' Συζητήσεις, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1990.
- ◆ Βασιλαράκης Ιωάννης Ν., Γλώσσα και Πράξη της παιδικής λογοτεχνίας, εκδόσεις Gutenberg, 1992
- ◆ Γκρέμμινγκερ Άρνολντ., Το παιδί και το βιβλίο, εκδόσεις NOTOS ΕΠΕ, Αθήνα 1979.
- ◆ Κιτσαράς Γεώργιος., Το εικονογραφημένο βιβλίο στη νηπιακή και προσχολική ηλικία, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1993.
- ◆ Μπενέκος Αντ., Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο, εκδόσεις Δίπτυχο, Αθήνα 1981.
- ◆ Πέτροβιτς – Ανδριτσοπούλου Λότη., Μιλώντας για τα παιδικά βιβλία, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1987.
- ◆ Ροντάρι Τζ., Γραμματική της φαντασίας, μετ. Μ. Βερτσώνη – Κόκολη, Λ. Αγγουρίδου- Στρίντζη, εκδόσεις Τεκμήριο, Αθήνα 1985.
- ◆ Σπινκ Τζων., Τα παιδιά ως αναγνώστες, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1990.

- ◆ Τσιλιμένη Τασούλα, Μυθοπλασία και Αφήγηση Μικρών Ιστοριών, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος 1999.
- ◆ Η Παιδική λογοτεχνία. Η συμβολή της στην πνευματική καλλιέργεια των παιδιών. Εισηγήσεις στο Γ΄ Σεμινάριο του «Κύκλου του Ελληνικού Παιδικού βιβλίου», Αίγιο (17-18 Οκτωβρίου 1987), εκδόσεις Π. Κουτσούμπος ΑΕ, 1989.
- ◆ Το Παιδικό Λογοτεχνικό βιβλίο. Έργο τέχνης; Μέσο αγωγής; Εισηγήσεις στο Α΄ Σεμινάριο του «Κύκλου του Ελληνικού Παιδικού βιβλίου» Θεσ/νίκη (18-20 Οκτωβρίου 1985), Εκδόσεις Πατάκη.
- ◆ Περιοδικό «Διαδρομές», Τεύχος 53, Άνοιξη 1999.
- ◆ Περιοδικό «Διαβάζω», Τεύχος 248.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000064443